

ТРАНСГРАНИЧНАТА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА В ЕС: ДЕМОГРАФСКИ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ ЗА БЪЛГАРИЯ

Катя Владимирова¹

***Резюме.** Движението на населението между държавите на ЕС е външна миграция за всяка от тях, но когато миграцията е в рамките на ЕС тя се определя по-скоро като мобилност. Преобладаващата част се състои от икономически активно население, чието движение е свързано с работа. Обект на настоящата статия е трансграничното движение на работната сила от и за България между държавите от общността. Специален акцент са спецификите на тази мобилност, които предопределят мащабите и структурата на емиграция и имиграцията за България през последните години. Приетите и прилагани права и възможности на българските граждани в другите държави от общността и на чуждите граждани от общността в България по принцип са равностойни, реципрочни. Свързани с гаранция на правата им за движение, развитие (обучение и квалификация) и социална сигурност – на тях и на техните семейства. Единният пазар на работната сила в ЕС функционира в рамките на интензивно развиващите се миграционни процеси в света и особено през последните години. В този контекст се представят и дългосрочните демографски и икономически последици за България, измененията в нейния потенциал за развитие и в тази връзка необходимите и възможни политики в новите политически, икономически и социални реалности.*

Ключови думи: демографски и трудов потенциал, миграция, европейски пазар на труда, социална сигурност.

ВЪВЕДЕНИЕ

Миграционните движения на населението са значим фактор за демографското, социалното и икономическото развитие на държавите и регионите. Основните причини за тези движения са притегателните фактори за заетост и професионално развитие, образование и по-висока социална сигурност, сигурност за живота и бъдещето на децата.

С развитието на процесите на глобализация и интеграция на различни общности в света, на международното право и в частност на правото и интеграционните политики настъпиха промени в миграционните движения и политики. Едно от големите достижения в това отношение е правото на свободно движение на гражданите на Европейския съюз (ЕС), развитието на вътрешната

---

¹ Проф. д-р Катя Владимирова – секция „Икономическа и историческа демография“ на ИИНЧ
Адрес за контакти: kvladimirova@hotmail.com

мобилността и социална сигурност в общността, създаването и развитието на единния европейски пазар на труда.

Свободното движение на гражданите и в т.ч. работещите в ЕС е вече реалност, която съществува и се развива, има своите трудности и постижения. Факт е и функционирането на общ пазар в ЕС не само на стоки и капитали, но и на труд. Вярно е и, че той изискваше повече време и преодоляване на много препятствия, но от 01.01. 2014 г. е реалност и за гражданите на България. В процеса на неговото изграждане бяха разработени и приети на равнище ЕС от държавите членки на редица норми, документи и политики, гарантиращи функционирането на този пазар и особено осигуряването на социална сигурност на работещите и техните семейства, както в периода на тяхната трудова активност, така и за периодите на загуба на работа поради уволнения, болест, трудоустрояване, пенсиониране.

Гражданите на ЕС и особено тези на България, все повече се възползват от правото си на свободно движение в ЕС. Бихме могли да твърдим, че емиграцията от България се реструктурира от гл.т. на нейната дестинация и географски измерения. Заетостта в държавите на ЕС в преобладаващата си част и по принцип дава повече легитимност и социална защита, повече сигурност и възможности за професионална кариера и достойни условия на труд, по-голяма свобода на движение. Ако равнището на заплащане е един от най-притегателните фактори за емиграция, то най-високите са в някои от държавите извън ЕС (САЩ, Канада, Австралия и др.), но заетостта в държавите от ЕС носи много по-големи възможности за професионална и трудова реализация съобразно притежаваното образование и професионална квалификация, по-голяма социална сигурност и закрила в сферата на труда. В сравнение с местното население в държавите на ЕС различията в заетостта, заплащането и социалната сигурност са по-малко различни.

За България и другите държави-донори на работна сила се увеличават възможностите за свободно предвижване, работа и живот в другите държави от ЕС, за обучение на децата, за по-достойни условия на живот и в пенсионна възраст. За техните държави на произход в по-голяма степен обаче намаляват надеждите, че в преобладаващата си част те ще се завърнат, доколкото стандарта на живот и сигурността остават много различни с останалите държави на ЕС. Загубата на човешки капитал и на демографски потенциал става все по-очевидна и с възможности да нараства, доколкото все повече млади хора напускат страната, за да продължат образованието си в университетите на държавите от Западна Европа и по-лесно след това да намират реализация в тези страни. Това предполага и по-различни и адекватни национални миграционни политики на държавите главно от Източна Европа, и в частност България.

ВЪНШНАТА МИГРАЦИЯ В ЕС: МАЩАБИ, СТРУКТУРИ И ТЕНДЕНЦИИ

Икономическите фактори са основната движеща сила за миграцията, както между държавите на общността, така и за тези от трети страни към държавите от ЕС. Значителен дял имат и миграционните фактори,